

STI OG VARDE

Medlemsmagasin for
Bergen og Hordaland Turlag
Nr 2 2025/57. årgang

Bergen og Hordaland Turlag

4 LEDER: GI AV TIDEN DIN

6 NÅR NATUREN GIR STYRKE

10 PADLEPERLER I SUNNHORDLAND

12 VIKINGER OG VANILJESAUS

14 VAKKER OG VIKTIG BERGENSNATUR

18 MELLOM STØLER OG FARGERIKE FJELL

20 KORTREISTE NATURPERLER

24 MIKROEVENTYR PÅ OSTERØY

26 4 BERGENSERE MØTTES PÅ GRØNLAND

28 HENRY HAGELINS FISKETIPS

30 VOSS UTFERDSLAG

32 SMÅSTOFF

36 TURPROGRAM

KVA ER FRILUFTSLIV?

Ordet *friluftsliv* blir brukt dagleg av alle. Den første som fant på ordet var Henrik Ibsen. I diktet "På vidden" skreiv han: *Friluftsliv for mine tanker*.

Friluftsliv femner det meste me gjer utomhus, frå dykking til padling og tinderangling. For vestlendingen er fjord og fjell friluftsarenaen, med all den glede me kan ha på sjøen og i dei svimlande høgder. *Friluftslivet* er for dei fleste av oss vår identitet, og me sørger for å ta *friluftsliv* med i jobbsøknader og profilane våre. Mykje av gleda med *friluftsliv* er gleda av å oppleva naturen saman med andre. Turlaget er den største venneflokk me kan oppleva naturen med. Vennane du treff på hyttene, på turar og kurs. Ekstra stor blir turgleda når du kan skapa turglede for andre. Det kan vera arbeid på ei hytte, merking av ein sti, som turleiar eller som tillitsvald i Turlaget. Det heitar *dugnad* – det vakre ordet, som handlar om den gleda me får når me gjer ein innsats for fellesskapet.

Bli med på *dugnad* med Turlaget og del gleda i *friluftslivet* med andre glade turfolk!

Thorbjørn Kaland

André Marlon Pedersen

Jeg må innrømme at jeg ikke har hatt noe spesielt forhold til 3/4/7-fjellsturen. Som nyvalgt styreleder i Turlaget følte jeg at jeg måtte bidra. Jeg meldte meg som frivillig.

Sammen med en annen frivillig fikk jeg tildelt dagens første vakt på post på Sandviksfjellet. Oppgaven var blant annet å skape god stemning, heie deltakerne fram, hjelpe med registrering og anviser ruten videre. På grunn av et skadet kne var det så vidt jeg klarte å halte meg fram til posten. Værmeldingen var dårlig. Jeg fryktet noen smertefulle, våte og kalde timer.

Etter hvert strømmet det på med glade turfolk: kjernefamilier, storfamilier, barn sammen med besteforeldre, vennegjenger, turister, tilreisende fra nabokommuner, innvandrere og ulike turgrupper. Noen satte seg ned og tok en matbit. Også Røde Kors Hjelpekorps etablerte seg på posten. Vi to frivillige hjalp til med registreringen via mobil og klippekort, tok bilder av deltakere som ønsket det, og viste veien videre. Det ble hilsing på kjente og ukjente. Revet med av stemningen overrasket jeg meg selv ved å mingle rundt blant turdeltakerne, heie dem fram og rope hurra!

Etter hvert kom regnet. Det bøttet ned, uten at det la noen demper på humøret. Jeg så bare glade og takknemlige mennesker. Plutselig var vakten vår over. Vi fikk avløsning. Kulden og

smerten var fortrent. Jeg gikk hjemover, lys til sinns og med fornyet energi.

Jeg har funnet flokken min. Gjennom Turlaget får jeg muligheten til å gi noe til andre – og det gir mye glede og energi tilbake. Under 3/4/7-fjellsturen var vi 79 frivillige i aksjon, i tillegg til rundt 30 representanter fra Røde Kors Hjelpekorps. Omtrent 4.500 deltakere ble loset trygt over Byfjellene.

Turlaget har flere hundre aktive frivillige som velger å bidra på ulike måter – blant annet med drift og vedlikehold av hyttene våre, merking av stier eller som turledere. Vi lærer nytt, bruker vår erfaring, får nye venner og en følelse av tilhørighet til noe som er større enn oss selv.

Jeg stiller på post under neste 3/4/7-fjellstur også – da med litt mer erfaring og enda mer motivasjon.

Rune Samdal,
styreleder i Bergen og Hordaland Turlag

VI KAN FJELLSKO

Hos oss finner du utvalget og kunnskapen

MAMMUT MERCURY/NOVA IV MID GTX

Lett og meget komfortabel tursko med overdel i behagelig Nubuk lær med Gore-Tex membran. En ideell sko for enklere turer i både i skog og lett terreng. Det halvhøye skaftet sikrer bra stabilitet, og den fulldempede mellomsålen sørger for topp komfort både på sti og grusveier. Vibram FrogGrip yttersåle med godt grep. Dame- og herremodell.

Pris:
2.499,-

HOKA KAHA 3 GTX

Kaha Gtx er en superlett turstøvel med en herlig passform. Kombinerer vi dette med en fantastisk støtdemping samt en myk og herlig skinnoverdel med Gore-Tex membran, får du her en turstøvel som gir deg ultrakomfort i fjellheimen. Vibram MegaGrip yttersålen sørger i tillegg for et suverent grep både oppover og nedover. Dame- og herremodell.

Pris:
3.399,-

CRISPI VALDRES PRO GTX

Valdres Pro Gtx er rett og slett en lett, superbehagelig og superkomfortabel fjellstøvel med Gore-Tex membran som er litt mer stabil og forseggjort enn den vanlige Valdres modellen. Overdelen er i hanskemykt Nubuk lær som former seg perfekt etter foten, polstringen rundt hælen er meget bra, så her opplever man ikke noe gnagsårproblematikk. Thermo Wire Tech konstruksjonen sikrer god stabilitet selv med stor sekk, mellomsålen er passe stiv og støvelen har i tillegg god støtdemping. Yttersålen i Vibram SuperGrip gummiblandingen har et suverent grep på våte og sleipe berg, og den rullende sålen gir en meget god stegavvikling. Alt dette gjør Valdres Pro Gtx til en herlig fjellstøvel med et bredt bruksområde, så denne kan du bare snøre på og gå og gå og gå. Dame- og herremodell.

Pris:
4.199,-

CRISPI ATTIVA BP GTX

Attiva BP Gtx er en superbehagelig, vanntett og forholdsvis lett fjellstøvel som er konstruert i en mix av Nubuk lær og Cordura. Takket være Crispi's Instant Fit teknologi føles den enormt komfortabel allerede når du har snørt den på for første gang, og FastLock snøresystemet sikrer at foten sitter trygt og presist. Den innebygde EFX stabiliseringsrammen gir en mer progressiv flex slik at støvelen føles dynamisk og naturlig å gå med, og den ekstra støtdempingen som er lagt inn gjør at foten din har det behagelig selv etter mange timer over harde berg og steiner. Yttersålen har fått Vibram sin MegaGrip gummiblandning som sikrer et supert grep selv på våte og sleipe berg. Dette er rett og slett en herlig støvel til fjellturer med middels tung opppakning i blandet terreng. Dame- og herremodell.

Pris:
4.299,-

Markeveien 3, rett ved Torgalmenningen.
Telefon 55 62 73 00
info@outdoorbergen.no

10-18 TORSDAGER 10-19 LØRDAGER 10-16

Lagunen Storsenter, Gågaten ute ved ByBanen.
Telefon 55 62 73 00
info@outdoorlagunen.no

ÅPNINGSTIDER 10-21 / 10-18

SCARPA RUSH TREK GTX

Med Rush Trek Gtx setter Scarpa en ny standard på lette, raske og komfortable hikingsko. Den har en suveren kombinasjon av stabilitet, friksjon og grep mot underlaget takket være den nye Presa sålen, en såle som er helt unik for Scarpa. Støvelens konstruksjon, der foten formelig står nedi en «krybbe», sikrer meget god stabilitet og komfort samtidig som den forholdsvis myke bøyeflexen bedrer rulleegenskapene slik at hvert steg føles naturlig. Den nye sålekonstruksjonen gir meget god demping med en mengde støtabsorberende materialer samt en svært lav vekt – noe som reduserer belastning og slitasje på føtter og kropp slik at du lettere takler lange turer. Dame- og herremodell.

Pris:
2.999,-

LOWA RANDIR MID GTX

Randir Mid Gtx er en lett og stabil tur/fjellstøvel med en herlig passform som passer perfekt både til lange, moderate fjellturer samt hytte til hytte turer med normal oppakning. Overdelen er i konstruert i en mix av hanskemykt Suede lær og Cordura med Gore-Tex membran, og det forlengede to-soners snøresystemet med låsekroker sørger for at den velkjente Lowa komforten er på plass. Den tykke og godt støtdempende DynaPu+ mellomsålen gir en behagelig gange selv på harde underlag, og Vibram Cornerstone yttersålen sikrer et meget trygt og godt grep også på sleipe berg. Dame- og herremodell.

Pris:
3.699,-

MEINDL BELLAVISTA MFS GTX

Lett, og forholdsvis stabil fjellsko som er perfekt til alt i fra enkle dagsturer og opp tilukesturer med en 50-60 liters sekk på ryggen. Overdelen er konstruert i hanskemykt og superkomfortabelt Nubuk lær med Gore-Tex membran, og innvendig er det MemoryFoam som gjør at skoen former seg perfekt rundt hæl og ankelpartiet. Den godt støtdempende mellomsålen i EVA materiale sørger for en behagelig gange selv på harde underlag, og yttersålen som er utviklet sammen med Vibram gir et suverent grep for oss nordboere. Dame- og herremodell

Pris:
4.499,-

LA SPORTIVA AEQUILIBRIUM HIKE GTX

Aequilibrium Hike Gtx er en lett, smidig og superkomfortabel hikingstøvel som passer perfekt til turer i variert terreng. Den syntetiske overdelen med Gore-Tex membran er meget slitesterk og samtidig bra ventilerende, og den lille mansjetten øverst på skaftet hindrer både snø og smårusk å komme nedi. Mellomsålen er utstyrt med La Sportiva's eget 3D Flex System som både sikrer god stabilitet, bra støtdemping samt gir en naturlig flex i ankelleddet. Vibram MegaGrip gummiblandingen i yttersålen sammen Impact Brake Systemet sørger for et supert grep og gode bremseegenskaper nedover. Dame- og herremodell.

Pris:
4.499,-

:outdoor
- den gode følelsen

NÅR NATUREN GIR STYRKE

- en helg med Krefter på tur

Ti deltakere med kreftdiagnose og fire turledere fra Bergen og Hordaland Turlag gjennomførte den aller første «Krefter på tur»-helgen på Hallingskeid. Resultatet ble sterke opplevelser og ny turglede.

Inn i storslått vestlandsnatur
Det var ikke en hvilken som helst helgetur vi skulle på da vi satte oss på toget fra Bergen mot høyfjellet en fredag i juni. Det var en verdenspremiere – verdens første «Krefter på tur»-hyttetur på Hallingskeid.

Vi var ti deltakere og fire turledere: May-Lisbeth Hetlevik, Johan Anders Vik, Linn Kristin Eidsvik og Elisabeth Thomassen fra Bergen og Hordaland Turlag. «Krefter på tur» er et friluftstilbud for mennesker som har, eller har hatt, kreft. Flere av deltakerne kom langveisfra. Fem av dem lever med uhelbredelig kreft. Noen hadde ikke vært i fjellet på flere år. Men nå var vi på vei – sammen – inn i storslått vestlandsnatur, på jakt etter ro, fellesskap og kanskje litt mestring.

Hva er Krefter på tur?
«Krefter på tur – Bergen og Hordaland Turlag» ble etablert av Linn Kristin Eidsvik og Elisabeth Thomassen for å gjøre fjell og natur tilgjengelig for kreftpasienter – på deres egne premisser. Det handler ikke om å nå toppen først eller gå lengst mulig. Det handler om å være i bevegelse, om å oppleve naturens kraft sammen, og om å dele turmagi med andre som vet hvordan det er å leve med en alvorlig diagnose, eller komme seg tilbake etter tøff behandling.

Turene er tilrettelagt i lavere tempo, med fokus på fleksibilitet og

trygghet. Her er det rom for latter og tårer, stille øyeblikk og dype samtaler. Naturen bærer alt.

Velkomst med kannelsnurrer og kveldssol
Togreisen ble preget av forsinkelser, men stemningen holdt seg oppe. Da vi endelig ankom Hallingskeid stasjon, ventet nybakte kannelsnurrer på hytten – som turleder May-Lisbeth Hetlevik hadde tryllet frem. Johan Anders Vik hadde sørget for at veden var kommet i hus, og det knitret fra ovnen. Bollene smakte himmelsk etter mange timer på reise fot.

Etter å ha installert oss i den sjarmerende turisthytten på Hallingskeid, tok vi en kort kveldstur. Været var nydelig, og landskapet åpnet seg foran oss i all sin storhet. Det ble stille i gruppen da vi så utover viddene. Det er noe eget med den stillheten som oppstår når mennesker som har båret tunge historier, får stå sammen i noe som er større enn dem selv.

Langtur, værskitte og varm lunsj i shelter
Lørdagen tok vi på oss sekkene og gikk innover den vakre Buadalen. Været skiftet stadig: solgløtt, sludd, regn, tåke og kraftig vind som fikk det til å føles som minus fem grader. Men turviljen var sterk. Deltakerne krysset både frådende elver og snøfonner, og det var imponerende å se hvordan alle tok utfordringene med mot og godt humør – til tross for kroppslige begrensninger og senskader.

Blide turledere: Linn Eidsvik og Elisabeth Thomassen Foto: André Marton Pedersen

Kreftkropper i fjellet–utfordringer og mestring
Kroppene våre er like ulike som historiene våre. Noen har fatigue (utmattelse), andre sliter med smerter, nedsatt balanse, nevropati eller lav muskelstyrke etter behandling. For mange er det krevende å stole på en kropp som har sviktet før. Det å gå på sti, krysse elver eller bare stå i vær og vind kan være både fysisk og mentalt krevende. Det er en sterk opplevelse å kjenne på mestring. Å kjenne at man fortsatt kan. Å kjenne at man lever. At man ikke trenger å prestere – bare være. Fjell og natur møter oss uten krav. Vi som ledet turen, fikk se motet og innsatsen til hver enkelt deltaker, og det gjorde dype inntrykk.

Middagsglede og sosialt fellesskap
Kveldene på Hallingskeid ble like fine som dagene. Vi hadde varme i ovnen, levende lys og mye latter. Lørdag ble det servert en nydelig treretters middag. Humoren satt løst, og det var en glede å se hvor lett praten gikk mellom mennesker som for bare et døgn siden var fremmede. Slike møter skjer når man våger å vise hvem man er – og når det finnes åpenhet og trygghet i gruppen.

Avslutning i ruskevær – men med lette steg
Søndag morgen var været grått og vått, men vi kledde oss godt og tok en siste tur på Rallarvegen etter frokost. Fjellheimen viste seg fra sin røffere side – likevel gikk vi med lette steg. Etter en felles lunsj vasket vi oss ut av hytten, klemte hverandre farvel og vendte nesene hjemover med toget – mette av inntrykk, nye bekjenskaper, turmagi og minner som varmet langt mer enn ullgenseren.

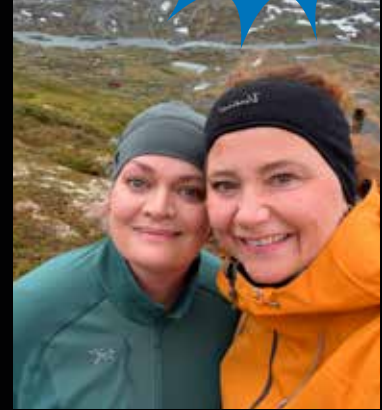
Hvorfor dette betyr noe
«Krefter på tur» er ikke bare en tur. Det er en mulighet til å kjenne seg i live, til å kjenne fellesskap og mestring når livet blir satt på vent – eller for mange, i sluttfasen. På denne turen fikk vi kjenne at vi fortsatt kan. Du kjenner at du lever når vind og regn pisker deg i ansiktet. Vi lærer at det finnes glede, latter og ro – også i det vanskelige.

Ord og bilder: Elisabeth Thomassen.

"Fjellene står der. Naturen venter. Og for mange av oss er det der vi finner litt av oss selv igjen"

"Fjell og natur møter oss uten krav"

I øyriket Sunnhordland er det lange tradisjonar for kystkultur. Sjøen har naturlegvis vore den viktigaste vegen mellom øyane og fastlandet. Her ute mellom Fitjar og Bømlo opnar det seg eit eldorado for havpadlarar, eit område som både er roleg og utfordrande, ideelt for den som ønskjer å kombinera natur og historie med å ta seg fram for eiga maskin. Her kan ein padle gjennom trange sund, lune vikar og opne havstrekker.

Med god planlegging og omsyn til vind, straumar og skjer, kan både røynde og mindre røynde padlarar finna ei trygg padlelei. Eldsjeler har lagt ned mykje arbeid for å forenkla turplanlegginga med gode turskildringar, gradering og innteikna ruter på kart. Havet er både spennande og krevjande – vis respekt for vind og bølger.

Eldsjel

Finn Bakke (77) er ei av eldsjelene som har arbeidd mykje med informasjon om padleruter, han har gitt ut bøkene Bømlo rundt i kajakk og Padling i Fitjarøyane på eige forlag. - Bøkene kom som eit resultat av min fascinasjon for kajakkpadling. Frå kajakken kjem ein tett på naturen og landskapet og finn ein heilt eigen ro. Desse enkle gledene ville eg formidla vidare og kanskje inspirera fleire til å utforska dei nære kystområda Bømlo og Fitjar, fortel den aktive padlaren som starta å padle som 63-åring.

Det ligg eit systematisk grunnarbeid bak bøkene og padlerutene. - Eg starta med å padla ut frå plassar der det er mogleg å parkera og setja ut ein kajakk, fortel Bakke. Rutene vart teikna inn i kartet, turane skildra med tekst og foto, slik at det skulle vera lett å kjenna seg att. Resultatet i bokform er også tilgjengeleg på informasjonstavler og på nettet.

Fitjarøyane

Fitjarøyane vest i Fitjar er det store øyriket mellom Stord og Bømlo og avgrensa i nord mot Selbjørnsfjorden. Dei utgjer til saman 381 øyar, holmar og skjer, eit godt utgangspunkt for å ferdast med kajakk, då ein kan smyga seg inn mellom trange sund og på grunn sjø og heilt ut mot havgapet i dønningane.

I Fitjarøyane er det ruter som er godt skjerma for vêr og vind (grøn) og ruter som byr på litt meir utfordringar (blå). Friluftsrådet Vest har fire friområde i Fitjarøyane. På øyane Straumøy, Langøy, Smedholmen og Teløya er det tilrettelagt for fri ferdsel med kai og eigna teltplassar. Utanom desse stadene er det mange fine strender og svaberg der ein kan gå i land for ein rast eller overnatting. Port Steingard på Kråko er eit godt utgangspunkt for kajakkurar. Hanøy ligg i øyriket langt vest i Fitjar kommune. Hanøy er ei perle som blir halden godt i hevd av eigarane. I ly av bergknauser ligg gardsbygningane fint til med omsyn til vind og det er frodige grasbakkar og lyngheier der sauene pleier landskapet. Gode lakseplassar rundt øya var med å skapa velstand i farne tider.

Gode startpunkt

Rolvsnæs har kommunal kai og plass til parkering. Her er det eit godt utgangspunkt for å padle til mellom anna Hanøy.

Erestraumen på Sæverudsøy og Melkevik på Hiskjo er andre gode startpunkt. For meir krevjande havpadling, kan ein ta ut frå Brandasund og ta innaskjers lei til Slåtterøy. Slåtterøy fyr har ein fyrvoktarbustad som det er mogleg å leiga for overnatting. Jostein Waage kan spørjast for guiding i fyret, han er ein god formidlar av kulturhistoria.

Ro-og padleruter

Vestland fylkeskommune i samarbeid med Stord og Bømlo kommune, Padleforbundet og Sunnhordland padleklubb har gjennom turskiltprosjektet Ro- ogpadleruter i Vestland, kartfesta og gradert padleruter slik at det skal vere enklare å finne fram til ein tur som passar ferdigheitene. Fleire stader har friluftsrådet i samarbeid med padleforbundet lagt til rette for gode padleopplevingar.

Gradering av padlerutene er det same som for fotturar. Grøn (lett), blå (middels),raud (krevjande) og svart (ekspert). Løypene er gradert ut frå at padlaren har kompetanse tilsvarande Norsk Padleforbund sitt Grunnkurs Hav for grøne ruter og Teknikkurs Hav for blå ruter.

Ro- og padleruter Vestland er eit samarbeidsprosjekt mellom fylkeskommunen, kommunar, friluftsråd, Norges padleforbund og lokale padleklubbar. Til no er 30 av 43 kommunar i Vestland blitt med på prosjektet og har fått tilskot til å kartlegge ro- og padleruter. Mange kommunar har kome langt i kartleggingsarbeidet, og stadig fleire padleruter blir å finne i appen Padleruter. Padlerutene er registrerte i den nasjonale databasen for turruter gjennom Kartverket. Informasjonstavler I tillegg til at rutene blir publiserte på digitale plattformer som Padleruter og Ut, vil det òg bli sett opp informasjonstavler ved dei mest brukte utgangspunkta

for roing og padling. Gjennom prosjektet vert det enklare å finna informasjon om kor det er fint å ro og padle, kva ferdigheiter ein treng for å padle ei rute og kva tilrettelegging og fasilitetar ein finn langs rutene.

Padlegleda

Etter lange etappar i kajakk er det godt å koma i hamn, strekkja ut ømme rygger på eit berg eller ei eng og kjenna lukta av salt sjø, lyng og mose. Tjelden let seg ikkje skremma av kajakkpadlaren som glid lydløst inn på ein våg. Me kjem tett inn på livet i og ved sjøen. Stillheita er ein av kvalitetane me veit å verdsetja når me glir av garde og let tankane flyga. For å seia det med Olav H. Hauge sine ord: "Det er den draumen at me ei morgonstund skal glida inn på ein våg me ikkje har visst um".

Tekst: Anne Kari Enes

Foto : Finn Bakke / Anne Kari Enes

Kurs:
Fleire padleklubbar tilbyr godkjende padlekurs. Nokre klubbar har utlån av kajakkar. Sunnhordland Padleklubb arrangerer grunnkurs og teknikkurs og tilbyr kurs gjennom heile sommaren.

Nyttige tips:
Appen Padleruter er utvikla av Norges Padleforbund og her kan ein finna gode turskildringar, kart, vervarsel og gradering for padleruter i store deler av landet. Graderinga gjer det lettare å velge ei rute som passar ferdighetsnivået. I tillegg kan ein bruke appen til å navigera undervegs og sjå sin eigen posisjon. Navigering med gps på mobil er ein ekstra sikkerheit i tillegg til kartet. Det kan vera krevjande å navigera mellom øyar og skjer, der øyane ser like ut når ein sit i kajakken. Finn ut kor du er og kor du skal og hald eit auge med kartet.

Nyttige lenker:
- frivest.no Friluftsrådet
Vest har informasjon om friområda og eigna teltplassar.
- ut.no
- padleruter.no
- padling.no
Norges Padleforbund oversikt over klubbar, kurs m.m.
- Norgeskart.no Norgeskart har også gode sjøkart. Utskrift er mogleg.
Skriv gjerne utområdet du skal padle og legg det i ei plastlomme på dekk.

En diger, rullende DNT-hytte på trange vestlandsveier. DNTs mest spesielle hytte var på tre ukers turné i Hordaland.

Fra bygd til bygd

I forbindelse med Friluftslivets år 2025 tok DNT sentralt initiativ til å bygge Hytta på hjul. Hytten ble ferdigstilt til landsmøtet i Stavanger i juni, og etter det har den rullet fra bygd til bygd, fra forening til forening. Vi i Bergen og Hordaland Turlag hadde hytten i tre uker i juli.

Den første uken tok vi den med fra bygd til bygd innerst i Hardanger. Hver natt fikk utvalgte, heldige personer overnatte i det som må være DNTs mest spesielle hytte. I Kinsarvik ble hytten plassert vakkert til i parken ved marinaen, med utsikt over sjøen. Neste dag gikk ferden videre til Eidfjord, der en liten familie på tre

– Camilla, Edd og Edward – overnattet. En slik opplevelse sto på ønskelisten deres.
– Vi hadde lyst til å prøve hvordan det var å overnatte i et mobilt, lite hus, forteller Camilla Holgersen, som hadde meldt sin interesse til Turlaget.
– Vi ønsket oss en artig opplevelse siden vi skal ha staycation i sommer, legger hun til.
Under oppholdet rakk familien å utforske Eidfjord. De besøkte både Vøringsfossen og Hjølmo. Ellers ble det fotball i parken der hytten stod, kortspill og god mat og snacks på kvelden
– og pannekaker til frokost.

Vekket av cruiseturister

Familien syntes det var veldig kjekt å overnatte i hytten, men siden den ikke er særlig lydisolert, ble de vekket tidlig om morgenen av mannskapet på et digert cruiseskip som la til ved kaien rett ved hytten.
– Gardinene var også gjennomskiktige, så hytten bør få tettere gardiner – eventuelt persiennner, smiler Camilla.
Overnattingen ga mersmak, og nå har Camilla bestilt venninnetur til Skålabu i august.
– Det gleder vi oss til! sier hun.

Måkeskrik og bølgeskvulp i Ulvik

Etter Eidfjord stod Ulvik for tur. Hytten ble kjørt ned til kaien, og frivillige fra Ulvik Turlag stod på stand utenfor hytten i løpet av dagen. De som overnattet i hytten denne natten, var kjæresteparet Hanne og Maud. Med en datter på 10 måneder og et bryllup å planlegge hadde de ikke lagt store utfluktsplaner for sommeren, og så på denne lavterskel-overnattingen som en morsom mulighet til å oppleve noe nytt.

– Vi var veldig spente, siden den var plassert midt på torget, men de eneste forstyrrelsene den natten var måkeskrik og bølgeskvulp. Hytten var perfekt for to voksne og ett barn, og alle sov godt hele natten, sier Hanne.

Nå har overnattingen gitt mersmak, og Hanne håper å kunne ta med datteren Kristin på flere overnattinger.
– I starten tror jeg det blir slike hytter man kan kjøre til. Gjendesheim står høyt på listen. Leirvassbu er også en hytte vi vil ta med datteren vår til, sier hun.
– Et minne fra hytten jeg kommer til å huske, er da datteren Kristin våknet tidlig om morgenen og vi dro fra gardinene i sengen. Da så vi rett ut gjennom et stort vindu mot fjorden. Der satt Kristin i en halvtime og så på fuglene. Det var en herlig morgenstund.

På trange vestlandsveier

Hytten på hjul er 2,5 meter bred, 3,9 meter høy og veier 2,8 tonn. Det sier seg selv at det ikke er den enkleste saken å kjøre en slik doning på trange vestlandsveier. Spesielt etter et kort ladestopp på Granvin og inn til Øystese ble det nærmest umulig å kjøre. Veiarbeid, mange biler og smale passasjer førte til kilometervis med kø. Noen av passeringene mellom Hytten på hjul og andre campingvogner gikk på centimeteren!

Men det ordnet seg med noen timers tålmodighet, og det ble to flotte dager i Øystese og TV2-innslag før hytten ble kjørt til Bergen. Hytten ble trukket av en elektrisk Ford F 150 Lightning som Turlaget fikk låne av Kverneland Bil på Kokstad utenfor Bergen.

Masse besøk i Bergen

I Bergen stod hytten midt i sentrum, på Vågsallmenningen. På dagtid var det stand, og på natten fikk frivillige som hadde meldt sin interesse, overnatte i hytten. En av dem var frivillig Tove Iren Vindenes.
– Overnattingen gikk aldeles utmerket! Det var en unik opplevelse midt i hjertet av byen, og det var ikke noe bråk heller, sier Tove Iren. På dagtid hadde hun stått på stand og vist hytten frem til både turister og bergensere.
– Jeg kjente på en veldig stolthet over å være en del av DNT – at vi har 600 hytter, frivillige som merker stier og tar folk med på tur. Det gjorde meg stolt å fortelle om tilbudet vårt, sier hun.

Daglig leder i Bergen og Hordaland Turlag, Merete Yndestad, forteller at det var en suksess å ha hytten stående i Bergen.
– De som overnattet koste seg masse, og det var stille om nettene. Mange mennesker har vært innom på dagtid, spurt om hyttetilbudet vårt, og jeg tror mange har fått lyst til å prøve å overnatte i en DNT-hytte, sier Merete.

Over hele Norge

Etter Bergen gikk turen videre til Askøy – over broene og helt ut til idylliske Herdla. Også der ble det arrangert stand med enkle aktiviteter, og en familie på fire fra USA og Italia fikk overnatte i hytten. Dette synes selvfølgelig familien var eksotisk og veldig gøy! Etter Askøy ble hytten kjørt videre til Ytre Sogn og Birkeland Camping, før den fortsetter ferden til Lom, Arendalsuka, Lillehammer, Oslo, Drammen, Telemark og Ringerike.

I løpet av høsten vil prosjektet Hytten på hjul bli grundig evaluert, og deretter avgjør man hva som skal skje videre. Trolig skal den på besøk til hele Norge – og rulle fra bygd til bygd, fra forening til forening.

Ord og bilder: André Marton Pedersen

VIKINGER OG VANILJESAUS

Heten er så påtrengende i Ulvik at vi lar teltet ligge, og håper på litt svalere luft under åpen himmel. Turlagshyttene som oftest besøkes fra Bergsdalen og Raundalen velger vi å angripe fra Hardanger.

Fuller av overmøte sparker vi fra i oppstigningen mot BT-hytten. Liene er bratte, og svetten renner under en stigende sol. Elven vi følger gir en høyst nødvendige nedkjøling. Minst en gang hver 20. minutt må vi dynke hodet i elven. En T-skjorte blir en kjøleklut fra elven, og kjøler ned hodet mens jeg går. Halvveis oppe i dalen kommer vi det til etterlengtede vannet. Her rives alle filler av. En nedkjølende svømmetur gir krefter til å fortsette opp til passet 1200 moh før vi kommer inn i dalen som fører oss ned til BT-hytten.

Under Uno-spillet med to andre gjester på hytten, har den stigende heten samlet krefter til en syndeflod av en regnbygge. Den akkompagneres av en tordenkonsert vi knapt har hørt maken til. Det er da jeg oppdager hvor langt det er ned til utedoet. Jeg sprinter ned til vetlehuset med en stigende frykt for at ett av de mange lynene skal sikte seg inn på meg.

Bilen står i Hardanger, så den lange turen må gå samme vei til bygds. Solen er tilbake, og regnet har kjølt ned luften. Men fuktigheten slår mot oss i en dampende hete når vi går gjennom skogen.

Vikingtokt

Etter turen til BT-hytten får vi oss en kjærkommen båttur på fjorden. En fjerde kompis er matros på en turistbåt full av kinesere. Skuespilleren ombord har takket for seg, og vi får tilbud om å opptre som rotekte vikinger. Med hjelm, skjold og sverd trues turistene på livet. Sagalitteraturen sier lite om slag mot kinesere, og heller ikke at angrepet skulle fylle opp kinesernes minnekort.

Nye tinder roper på oss

Vi tar nok en natt under åpen himmel, mens vi funderer over hvor neste tur skal gå. Valget faller på Fitjardalen opp fra Øystese. Det kjennes enda varmere opp de bratte liene til Breidablikk. Stien er lett å følge, og kartet gir gode forvarsler om hvor det neste badevannet ligger.

Når vi møter den nydelige utskårne portalen ved Breidablikk oppleves det som en inntreden i Ringenes herre. Hytten er folksom, men vi har sikret oss et tremannsrom. Hyttewerter stiller godt med oss, og bidrar til den gode hyttekos.

Fra Breidablikk går alle turer nedover, - takk og pris. Da bærer det ned liene til Fugladalen og videre rundt vannet til Vending. Knappt et vann passerer uten at våre legemer får sin tiltrengte nedkjøling.

Vending på Vending

På Vending er vi de tre eneste levende turgåere. Jonas kommer da på den geniale idéen at vi bevilger oss tre enmannsrom. Det er da vi oppdager en annen trio. Tre kompisar kommer rundt lien i vest.

- Hvor kommer dere fra?, spør Jonas.
- Vi kommer fra Bergen, svarer en av tjomiene.
- Ja, det er det mange som gjør, men hvor har dere gått fra?
- Vi har gått fra Bergen sier den andre gutten.
- Vi har levd på boksmat hele veien.
- Da har dere kommet rett sted, for her er krumbuen åpen med spiskammeret fullt.

De lar ikke sjansen gå fra seg, og ender med å tørstedrikke vaniljesaus, før de gjør opp for seg og vandrer videre. De har telt med, og har ikke tenkt å svikte det om sengene på Vending er aldri så fristende. Også den siste dagen belønnes med nedoverbakker tilbake til Fitjardalen.

Etter en unormalt solrik juli med varmerekorde lever vi svært lenge på minnene fra Turlagshyttene som vi denne gang angrep fra Hardanger.

Ord og bilder av Fartein Bakke

Vakker og viktig BERGENSNATUR

Hva om Vidden blir dekket av skog? Hva om orrfugl, heilo, bekkasin eller ringtrost forsvinner?
Hva om verdens billigste og mest effektive «CO₂ -renseanlegg» går tapt?

Skogen kryper oppover med stor fart, her ved Setervatnet i 2023. For få tiår siden var her kystlynghei.
Foto: Anders Lundberg

Vandrefalk ribber en bydue på et tak i sentrum.
Foto: Anders Lundberg

Anders Lundberg, pensjonert professor i geografi ved Universitetet i Bergen, ga i fjor ut boken «Bergen, naturlegvis!». Her forteller han om naturmangfoldet i Bergen og omegn, og om endringene han har observert gjennom mange års interesse for naturen i nærområdet.

– Jeg har alltid hatt forkjærlighet og interesse for naturen. Det har gitt meg inspirasjon til å oppdage nye ting. Jeg går ikke ut i naturen – jeg går inn i naturen – og jeg oppdager mer og mer, sier Lundberg engasjert.

Ønsker å inspirere

Etter å ha jobbet med natur og naturforvaltning som professor i mange år, bestemte Lundberg seg for å bli pensjonist.

– Da kunne jeg gå og oppleve naturen uten å måtte skrive en artikkel eller rapport. Jeg nærmet meg naturen på en annen måte. Siden det ikke fantes noen bok om bergensnaturen som sådan, og jeg satt på mye kunnskap, tenkte jeg at det var et hull jeg kunne fylle.

Han håper boken kan inspirere folk til å se alt det spennende som finnes rundt dem.

– Jeg håper folk som bor i Bergen, oppdager ny natur. De ser de samme stedene, men legger ikke merke til hvor mye spennende som faktisk er der de går. Mange er så opptatt av å springe på topper og notere i en app – de springer forbi så mye. Det finnes masse spesiell natur å oppleve, både i sentrum, på Vidden, i høvfjellet, på heiene, myrene, i skogene og langs strendene.

Orrfuglen forsvinner

Et viktig tema i Bergen, naturlegvis! er at skogen kryper stadig høyere opp i fjellsidene.

– Den skogløse fasen på Vestlandet skapte et kulturlandskap som er viktig å ta vare på. Vestnorsk kystlynghei er unik i verden – både når det gjelder landskap, planter, insekter, fugler og dyr. Når dette landskapet gror igjen, forsvinner både det særpregede landskapet og mange arter, forteller Lundberg.

– Samtidig er skogen viktig – for klima, for artsmangfold, og så videre – men vi kan ikke ha skog overalt. Nå er den i ferd med å ta over Vidden. Bøndene og Vardegga grunneierlag gjør en kjempejobb med å ha sauer på Vidden. I fjor gikk det også storfe der oppe, og det hindrer gjengroing. I tillegg bør fullvoksne grantrær med kongler, som nå vokser der oppe, tas ned.

Fuglene mister leveområdene sine

Artene som forsvinner når skogen tar over Byfjellene, er blant annet fugler som ikke har noe sted å flykte til. Plantene de lever av – som orrfuglen spiser – vil forsvinne når skogen overtar.

– Hvis det ikke gjøres noe, vil det være skog på Vidden om 30 år. Da forsvinner alle høvfjellsplantene, og med dem insektene og fuglearter som orrfugl, heilo, bekkasin og ringtrost.

Våtmark – naturens renseanlegg

En annen naturtype Lundberg er opptatt av, er myr og vårmark. – Dette er viktige leveområder for insekter, fugler og planter. Våtmark er kanskje den naturtypen som i størst grad har forsvunnet i Bergen.

Torvmose gjør en stor jobb i myrene – her har vi et gratis CO₂ -anlegg.

Det er viktigere enn noen gang å ta vare på myrene. Mange rødlistede arter lever her. Vipe og bekkasin er blitt sjeldne i bergensområdet.

Ulsetstemma i Åsane er viktig for mange økosystemtjenester og nærmiljø.Området er i dag et mye benyttet turområde.
Foto: Anders Lundberg

Middelalderskogen bak Domkirken

Men Lundberg minner om at det også finnes mye å glede seg over i bergensnaturen – også midt i byen.
– Bak Domkirken ligger en minst 800 år gammel skog, en av de eldste i landet. Skogen er eldre enn trærne som vokser der i dag, og derfor kan den kalles en middelalderskog. Hadde skogen vært et kulturminne, ville den vært automatisk fredet, siden den er eldre enn reformasjonen.

Tomatens giftige slektning

Vi rusler en tur opp bak Fløibanens nederste stasjon. Der oppdager Lundberg slyngsøtvier flere steder.
– Under Håkon Håkonssons tid lå det et kloster ved Domkirken. Det er naturlig å tro at slyngsøtvier stammer fra klosterhagen, siden planten ble brukt som medisin av munkene før i tiden. Ser du blomstene? De minner om tomatblomster. Slyngsøtvier er i slekt med både tomat og potet, men er giftig – så de fristende, røde bærene må ikke spises!

Blomsten som følger solen

I murene som slynger seg oppover bak Fløibanen, vokser det murtorskemunn – en liten og spesiell blomst.
– Den ble opprinnelig innført som prydevekst i bergenske hager,

men har forvillet seg og vokser nå i murer og gjerder over hele byen. Blomstene snur seg etter solen slik at temperaturen inni blomsten blir høyest mulig. Det fremmer utviklingen av pollen og frø, og er en egenskap enkelte planter i nordlige strøk har.

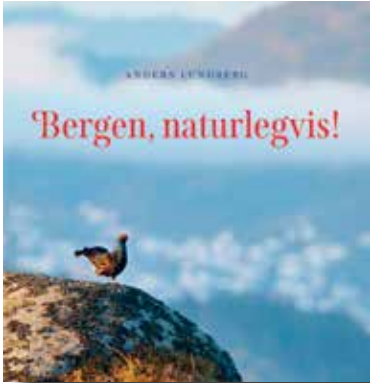
Bergensnaturen står sterkt

Anders Lundberg har vært medlem i Turlaget i alle år, og har vært aktiv som både turleder og brefører. Etter bokutgivelsen i fjor har han holdt om lag 40 foredrag.
– Jeg ønsker at folk skal forstå hvor flott natur de har i nærområdet sitt. Jeg minner gjerne bergenserne på at de ikke trenger å reise til andre siden av kloden for å oppleve vakker natur. Bergensnaturen står ikke tilbake for noe, smiler Lundberg.

Vil du vite mer?

«Den beste boka om Bergen på lang tid», skrev Bergens Tidende da «Bergen, naturlegvis!» kom ut i fjor. Boken er gitt ut på Dreyer forlag og kan kjøpes både hos Norli og Ark.

Tekst: Ågot Caroline Nilssen

Vil du vite mer?

«Den beste boka om Bergen på lang tid», skrev Bergens Tidende da «Bergen, naturlegvis!» kom ut i fjor.

Boken er gitt ut på Dreyer forlag og kan kjøpes både hos Norli og Ark.

Murtorskemunn har forvillet seg i murer og gjerder over store deler av byen, sier Anders Lundberg.
Foto: Agot C. Nilssen

Flakveittrøya liker seg omkring ballbanen ved Flakveit skole.
Foto: Anders Lundberg

Heilo er en typisk høfjellsfugl som kan oppleves på Vidden om sommeren.
Foto: Anders Lundberg

Måren er en flink klatrer.
Foto: Anders Lundberg

MELLOM STØLER OG FARGERIKE FJELL

I den lune og frodige Stølsheimen forteller fjellene sine mektige historier.

Hyttetrekanten i hjertet av Stølsheimen

Kjernen i Stølsheimens lange hytterekke – fra Masfjorden til Voss – er trekanten Selhamar, Åsedalen og Solrenningen. De populære turlagshyttene ligger alle omgitt av nydelige turfjell, og landskapene vi opplever her preges i stor grad av den mangfoldige geologien i det sentrale Stølsheimen.

Fra frodig vegetasjon til norsk gråstein

I Solrenningsdalen ser vi ikke så mye til de typiske vestlandske gneisene – de ligger skjult under den frodige vegetasjonen. Men når vi kommer opp i liene mot Kvanngrodfjellet, på vei mot Åsedalen, vandrer vi inn i blokkmark av gneis – eller typisk norsk gråstein – som store deler av Vestlandet er meislet ut av. Disse fjellene reiste seg opp da det amerikanske kontinentet drev østover og kolliderte med gamle Norge for 430 millioner år siden.

Et karakteristisk trekk ved landskapet i det sentrale Stølsheimen er de skrånne lagene av bergarter som heller nedover mot øst. Det gir mange bratte kanter mot vest, og stiene må tidvis sno seg rundt hyller der skrentene blir for bratte.

Turen fra Åsedalen over Tindafarangen mot Rappen og Selhamar fører oss inn i et fjellrike av fyllitt og glimmerskifer. Vi kjenner det igjen på de mørke fargene og den skifrige konsistensen. Dette er gammel havbunn fra tiden før Amerika kolliderte med landet vårt. Bergarten kan tidvis være kalkrik og sprø, og sprekker ofte opp i flak. Kalkinnholdet verdsettes av vegetasjonen – vakre fjellplanter som reinrose, rynkevier og gulstarr smiler mot oss fra den næringsrike jorden.

Magiske Raudberget – ildkule i landskapet

Men fjellet som virkelig stjeler oppmerksomheten når vi kommer over mot Rappen, er det karakteristiske fyrtårnet Raudberget. Geologien her skiller seg helt ut og gir fjellet dets særpregede farge. Mens de foregående fjellene ble dannet ved kontinentkollisjoner og av gammel havbunn, har Raudberget sitt opphav langt nede i mantelen under jordskorpen.

Langt der nede lå det en gang en peridotittbergart, bestående av mineralet olivin. På sin vei opp mot overflaten ble peridotitten omdannet til den jernrike bergarten serpentinit. Når vi studerer ferske brudd i serpentiniten, ser vi en grønn stein. Men over tid reagerer jernet med luft og vann, og oksiderer – og serpentiniten fremstår i klare rustbrune farger. Spesielt i solnedgang fremstår Raudberget som magisk – som en ildkule over det frodige landskapet.

Bronsealdergryter og moderne gruvedrift

Noe av peridotitten i fjellet ble også omdannet til det langt mykere mineralet talk, som vi finner sør for fjellkroppen. Talk danner bergarten kleberstein – godt egnet til uthuling og ornamentering. Fjellet her inne forteller også en historie om livet i bronsealderen: Klebersteinen ble oppdaget av forbipasserende vandrere, som skar ut gryter direkte fra fjellet. Restene etter disse grytene er verdt en liten omvei fra hovedstien.

Talken i området ble også forsøkt brutt ut i et underjordisk gruveprosjekt på 1980-tallet. Dagbrudd var ikke aktuelt, på grunn av Stølsheimens status som landskapsvernområde. Driften ble derfor kortvarig og er nå nedlagt.

På veien til Selhamar er en avstikker oppom Raudberget en tur du vil huske. Utsikten over Sognefjorden mot Jostedalsbreen og Hurrungane, og vestover mot kysten, er formidabel. Det er også en spesiell opplevelse å trå på det rustbrune fjellet, som på nært hold kan virke nesten sennepsgult.

Selhamar – en pause verdt å ta

Etter de mange geologiske inntrykkene fortjener du en god middag på den romslige Selhamarhytten. Her er det også nok av andre aktiviteter å kaste seg ut i. I vannene rundt hytten vaker fisken, og de vakre vannene på rekke og rad byr på flotte padleturer.

Men den historien får du lese neste gang.

Ord og bilder: Thorbjørn Kaland

Kortreiste naturperler i Indre Osterfjorden og Veafjorden

Langs tronge fjordarmer og mellom bratte fjellsider skjuler det seg ei perlerad av ukjente grender, laksegiljer, veglause gardar og kulturhistoriske skattar.

Kulturhistorie mellom fjordar og fjell

Osterfjorden har ei lang historie å fortelje – frå steinalderbuplassar under Skipshelleren ved Straume til hurtigbåtar som no fer inn og ut dagleg med turistar. Store skip som fraktar stein heilt til Europa har erstatta dei gamle sandjektene som tøffa ut fjorden med berre styrehus, mast og rekkje over vassflata. Osterfjorden var sjøvegen og ei viktig transportåre mellom aust og vest fram til Vossabana kom i 1883. Laksefiske med dei imponerande laksegiljene i nyare tid er ei historie det er teke godt vare på.

Vaksdal, Osterøy og Nordhordland Turlag har med stor suksess kombinert båt- og fotturar ved bruk av den lokale skyssbåten som går mellom veglause grender. Lokale, kunnskapsrike personar fortel om kultur, historie og daglegliv frå gamle dagar og fram til vår tid.

Forteljingar frå fjordlandskapet

Båtturane for den ytre delen har utgangspunkt på Vikanes med besøk på Haukøy eller Padøy. Håkon Haukøy har mykje å fortelje om krigsåra, illegal verksemd og Bjørn West-styrkane som hadde base mellom Osterfjorden og Sognefjorden. Turen går vidare til laksegilja på Askildneset, Stokken og fottur til Kleiveland gard. Her får ein god matbit og høyre Erling Kleiveland si sjølvopplevde forteljing om laksefiske frå gilja – noko som er vel verdt å få med seg. Her er fleire turar i året, og ventelistene veks. Nytt av året er Nordhordland Turlag sin tur til den veglause og vakkert gøynde Mellesdal.

Vaksdal Turlag har også stor interesse for turane frå Stamnes til den veglause garden Bukkastein på Osterøy, kjent frå serien Der ingen skulle tru at nokon kunne bu. Oddvar Bukkestein fortel levande om gravhaugane og løa frå ca. 1870, bygd etter «det gylne snitt». Besøk i den gamle skulestova og skildringar av naturen rundt gjev ei oppleving i sterk kontrast til bustadblokker og byliv.

Etter ein nydeleg fottur til Veo møter ein familien Toskedal, som har si soge å dele. Forteljinga om mannen som etter eit drap fekk i straff å flytte huset sitt stadig vekk, gjer inntrykk. I dag ligg det velhaldne fritidsbustader langs fjorden. Tore Heimvik, med den lokale skyssbåten – som fylket dessverre ønskjer å legge ned – fraktar vidare til Fylo på fastlandet, der ein går opp til ein nedlagt

gard 200 moh. På Kåstad og Kvamme, også på austsida, vert ein godt teke imot og får innblikk i livet bak Osterøy. Velhaldne hus og bruk vitnar om at det var pengar å tene på laksefiske – i tillegg til mykje hardt arbeid.

Friluftsliv og ro mellom fjordar

Etter ein fin fottur frå Kåstad til Kvamme tek Helene imot og fortel om garden, laksefiske og stølane høgt oppe i fjellet. Dei har restaurert ei laksegilje på Røyrtongen, rett over sundet ved Stamnes. Her kjem ein berre til med båt, og frå tårnet kan ein studere livet i utløpet av Vosso – ein av landets beste lakseelver i si tid. På Røyrtongen er det ei koseleg bu til overnatting, perfekt som base for ei helg i kajakk eller på padletur rundt Osterøy i dette vakre fjord- og elvekrysset. Veafjorden, Straume–Bolstad og Eidsfjorden med Hesjedalsfossen – som renn ned frå Hesjedalen med nydelege fjellområde og Storfjellet på 1114 moh. – er også verdt eit besøk.

Osterøy Turlag arrangerer turar som Tysse–Toskedalen–Gammersvik med retur med båt. Hugs at vi er gjester på andre sin grunn – kontakt gjerne grunneigar for leige, omvising eller båtskyss med rutebåten til Tore Heimvik.

Som friluftsaarena har området også meir krevjande fotturar i dei bratte fjella mellom Stanghelle og Stamnes. Området frå Stamnes til Tysse er, med unntak av vegen til Gammersvik, mykje veglaust og lite kjend. Men med gode kart og mange merka ruter (sjå ut.no), kan du med litt røynsle finne fram til fantastiske utsiktspunkt.

For historie- og kulturinteresserte er Skipshelleren verdt å nemne, og på Stamnes ligg også Fjordafartmuseet – eit spanande innblikk i fjordkultur med mellom anna den eine Ostraskuta, eldre segl- og årabåtar og ein fin samling av gamle båtmotorar.

Vi treng ikkje reise langt for å finne opplevingar og ro for sjel og sinn. Kanskje finn du ein stad utan mobildekning. Tenk – ingen kan få tak i deg, og du er herre i eige liv. Kanskje lurt å seie frå kvar du går.

Ord og bilder: Asle Hindenes

Omkranset av vakre fjorder Foto: Hild Fjermestad Aase

Foto:Asle Hindenes

Fine bear når vi stig i land på Bukkastein Foto:Asle Hindenes

Foto: Asle Hindenes

Restuert laksegilje ved Stamnes Foto:Asle Hindenes

Vakre Veafjorden Foto: Thorbjørn Kaland

Ventar på båten ved Vedå Foto:Asle Hindenes

PÅ UMERKA STI

med merke frå fortida

Å rusle i fjellet er sjelebot, oppleving og rekreasjon i vår tid. T-merka ruter går gjerne til eller mellom hytter, men det er ikkje alltid her dei gamle ferdselsvegane gjekk. Å reike rundt i fjellet og finne merke og spor frå gamal tid er spanande – å vite at her har det vandra folk i mange tusen år.

I våre fjell er Gulatingsvegen frå Eksingedalen til Eivindvik ein slik vandreveg til Gulatinget. Driftevegen frå Hallingdal til Bergen er ein annan – og her finn ein fleire spor i terrenget. Kveg har laga furer i marka, og ein finn heldrar og murar som gav ly og tak over hovudet. Våre cowboyar, fjellkarane, drifta kveg til storbyen Bergen og budde i fjellet medan dyra beita seg av garde. Det var ikkje berre fint vær før i tida heller, så dette livet var nok så ymse. Ved mikjelsmesse var det fe-marknad på Alrek i Bergen, og byfolket fekk handla seg kjøt til vinteren.

Anita Alise Vik, Helge Stumpf Titland og Bjørn Bruvik gav for eit par år sidan ut ei svært fin skildring av Den historiske drifte- og ferdslevegen mellom Voss og Bergen. Dei leita seg fram, studerte kjelder og stadnamn, og gjekk turen bit for bit. Vossaskora, Vossatjørn, Vossavardane, Austmannabotn og Fjellmannaøyane var teikn på at dei var på rett veg.

Heftet er ein framifrå vegvisar dersom du pakkar sekk og telt og tek i veg. Det inneheld vakre bilete frå ferdselsruta, med oversiktskart og detaljkart for kvar etappe. Kulturminne og vegtrasear er svært godt dokumenterte. Ruta startar på Lunde ved osen av Vangsvatnet, går over til

Hatlestad i Bergsdalen, passerer Høgabu og Herfangen – på ryggen mellom Vaksdal og Samnanger – og kjem ned ved Hisdal, eventuelt vidare ut fjellet til Skulstad. Begge traseane fører til Gullbotn. Derifrå går ruta nord for Gullfjellstoppen, forbi Gulltjørna og Vossavardane, via Osavatnet til Unneland, sør for Haukelandsvatnet, over Brattland til Grimen, vidare til Sædalen, gjennom Nattland og utetter mot Mannsverk og Alrekstad – no Årstad.

Det var ikkje alltid fritt for konfliktar med fastbuande når bølingane kom og tok seg til rette. Ei ny tid etter jarnbanen Vossabanen kom i 1883, og det markerte ei ny tid for både kveg og folk som skulle til Bergen.

Det finst framleis litt att av opplaget, og dersom interessa tek seg opp att, vurderer ein eit nytt optrykk.

Skann QR-koden og sjå GPX-spor.

Tekst: Asle Hindenes

Buføring Foto:Garman Andersen_Marcus UiB

Ytre Sogn Turlag

Eit historisk stølsområde har fått nyrestaurert veg.

AUSTGULSTØLSVEGEN

Austgulstølen vart etablert på slutten av 1700 talet, og stølsvegen opp Austdalen rundt Vardefjellet var lang og tungvint for folk og fe. I tidsrommet 1800-1850 vart eit sær imponerande stølsvegsanlegg med 10 mura svingar i stein ovanfor Grønebakken bygd. Stølsvegen vart bygd opp Gjelet frå Austgulen. Arbeidet vart utført av svenske rallarar eller straffangar.

På det meste var det 12 stolar i driften her fram til stølsdriften vart avvikla i 1952. Stølsvegen var fram til ca 1970 i god stand, men har etter det gradvis rasa ut og var etter 2000 i dårleg forfatning. I 2020 tok bygdefolket initiativ til rehabilitering av stølsvegen. Ved hjelp av spelemidlar og sponsorar vart vegen bygd oppatt somrane 2022 og 2023 av sherpaer tilsett i Stibyggjaren AS. I tillegg er det lagt ned betydeleg dugnadsinnsats av innbyggjarar og hyttefolk i Austgulen.

Austgulstølen er eit flott turmål. Her er godt fiske etter fin fjellaure Stølen er eit knutepunkt for fleire flotte fjellturar imellom Austgulen, Brekke, Verklandshøgda, Ynnesdalen, Byrkjeland, og Kjølby (Oppdalsøyra).

Den nyopna stien er godt merkt med Turlaget sine raude T-ar. Den startar med jamn stigning opp Gjelet til Grønebakken, som er eit bratt parti før ein når dei rehabiliterte svingane som er gode å gå i opp til Høgda. Denne delen av stølsvegen går i eit lunt dalføre. Frå Høgda og over Vindskaret til nedstiginga til Austgulstølen går den merka stien i ope fjellterreng. Siste del av turen ned stølslia går på fin sti i fjellbjørkeskog som skjermar godt mot sterk sol, vind og regn.

Foto: Hild Fjermestad Aase

Å være på Træet gård er som en tidsreise for kropp og sinn. Et autentisk småbruk – perfekt for dagsbesøk og overnatting.

Osterøeventyret til Knoll og Tott, alias Linda Fongaard og Hild Fjermestad Aase (begge ansatt i Turlaget), startet kl. 19.30 på fergekaien på Breistein – med en fullpakket bil. Lakenpose, hengekøye, fjellstøvler, litt mat og mye motivasjon for nye opplevelser! Været var strålende. Kunne det bli en fin solnedgang? Og hvor kunne den best fanges gjennom øye- og kameralinse? Fergeturen på ti minutter dekket akkurat tiden det tok å legge en plan: Kveldstur til Bruviknipa, overnatting på Træet gård, og dag nummer to med eventyr lenger nord – til fjells og ved sjø.

Bruviknipa – utsikt og sherpatrapper
Bruviknipa er et utsiktsfjell 822 meter over havet, med flere navn og mange oppstigninger. Knoll og Tott parkerte på Båtaleitet – en stor, tilrettelagt parkeringsplass og flott startsted for turen via de nye sherpatrappene. Noen bratte partier, men utsikten på toppen er fenomenal og verdt strevet. Klokken var 22.15 da vi entret toppunktet – midt i en praktfull solnedgang. Motivene ble foreviget både i minne og kamera, stum av beundring for fjell og fjord som omkranser Norges største innlandsøy. En kveldstur hit anbefales!

Træet gård – en tidsreise
Fra Båtaleitet gikk bilturen videre til Blomdalsleitet – 9 km vei av ymse kvalitet. Derfra var det én liten kilometer til fots til hytta, via den vernede stabbesteinsvegen. Det ble sen ankomst, men hytta var ledig, og snart kom både ost, kjeks og god drikke på bordet. I dunkelt stearinlys og med knitring fra vedovnen ble neste dagseventyr planlagt.

Å være på Træet gård er som en tidsreise for kropp og sinn. Et autentisk småbruk – perfekt for dagsbesøk og overnatting. Her er det verken strøm, vann eller nett – men til gjengjeld: fuglesang, nydelig natur og ekte ro. Er du heldig, biter ørreten på, eller koppen fylles med blåbær!

Nordsiden av Osterøy
Ingen tid til å sove lenge når solen skinner og eventyret venter! En kjapp frokost ble inntatt utendørs, hytta vasket – og vips var Knoll og Tott på farten igjen. Denne gangen med Tøssebotn og Kleiveland som mål. Via Herlandsfossen og Fotlandsvåg ble det flere stopp – jammen var det mye å se med mikrobriller på!

Tøssebotn – sjarm og overraskelser
Forventningene var store – og ble innfridd. Knoll og Tott elsker grisgrendte steder, små butikker og gjengrodde stier. Steder som ved første øyekast kan virke glemt – men som viser seg å være fulle av liv, kreativitet og gjestfrihet. Blomster på kaien, vennlige smil i lokalbutikken og invitasjon til å besøke det lokale bryggeriet. Da er det gøy å være på ekspedisjon på Osterøy!

Ferden gikk videre – nå med lokale smaksprøver og godbiter i sekken – til Kleiveland, hvor gårdsturisme og flotte friluftsområder er tilgjengelig. Det ble strandhogg på Bergen og Omland Friluftsråd sitt område, med kai, toalett, bålpanne og grønne marker. Lunsj med lokalt bakverk og tørstedrikk – kombinert med en forfriskende dukkert i Osterfjorden – ga full klaff for en godværsdag!

Fjelltur og kajakk – et verdig punktum
Men ingenting varer evig – Knoll og Tott måtte videre. Fjelltur og kajakk ventet! Vi hadde tidligere besøkt Kossdalen, Hikletten, Olsnessåta og dagsturhytta på Erstadfjellet. Nå var området ved Tøsse kraftverk klart for utforskning.

Langs en smal vei fant bilen veien til kraftverket – startsted for den spektakulære turen til Høgafjellet og trappene langs rørgata,

som nå blir oppgradert og snart tilgjengelig for turgåere. Stien ble fulgt en stund, men tiden ble knapp, og Knoll og Tott gjorde retrett for å rekke siste etappe: kajakkturen i Raknesvågen.

Kajakk i Raknesvågen
Osterøy er et eldorado for padling – både i ferskvann og i øyas mange våger. Osterøy Turlag har kajakknaust med rimelig utleie. Knoll og Tott testet hele prosessen – fra nettside til betaling og padletur – og alt gikk smertefritt. Padleglede i Raknesvågen ble høydepunktet! (NB: Våttkort kreves. Betaling med Vipps.)

Etter en liten time på bøljan blå, nytt sjøbad og herlig pizzamåltid på Mjøsåvågen Landhandleri, nærmet mikroeventyret seg slutten. Kl. 19.30 stod Knoll og Tott igjen på fergekaien på Breistein – med store smil, støle bein og mett mage ...

Vil du på mikroeventyr?
Vil du oppleve dette eller andre mikroeventyr? Følg med Turlaget i sosiale medier og på nettsidene våre. Eller kom innom Friluftslivets Hus for en turprat.

Ord og bilder: Linda Fongaard

FIRE BERGENSERE MØTTES PÅ GRØNLAND

ved en av dem

De kom fra tre himmelretninger; én kom flygende fra Kongens by, én kom seilende sørover langs Grønlands vestkyst, og to kom seilende fra Azorene. Da to av bergenserne sitter i Sti & Vardes redaksjon må vi dele litt Grønlandsk natur med Turlagets medlemmer.

Den islagte øyen har blitt befolket i flere migrasjoner. De eldste sporene er fra den nå utdødde Saqqaqkulturen som migrerte fra Canada til Grønland for 4500 år siden. Deretter kom Dorsetkulturen (som kalte seg Sallirmiut). De kom for 2500 år siden, og forsvant for 800 år siden.

Inuittkulturen som bor på Grønland i dag, migrerte inn for om lag 1000 år siden, parallelt med at de første nordboere ankom. De hadde kontakt, men nordboerne. Inuittene hadde åpenbart langt bedre overlevelsessevner i isødet, da den lille istid kom. Sporene etter de norrøne stopper på 1400-tallet.

Grønland inngikk i Norgesveldet i 1261. Inuittenes kolonihistorie er derfor like tragiske som den vi kjenner fra Nord-Amerika og Finnmark.

Vestlandskyst som i Norge

Geologisk sett ligner Grønland mye på Norge. De eldste bergartene er bortimot fire milliarder år gamle. Gjennom flere fjellkjede-oppbygginger er Grønland formet som et stort skjold. Den siste fjellkjeden ble bygget opp som i Norge, under den kaledonske kollisjonen mellom Nord-Amerika og Europa for 430 millioner år siden. Istidene som varte de siste 2,6 millioner år har meislet ut daler, etterlatt til spisse topper (nunataker), og gitt landet en frodig skjærgård, som langs norskekysten.

Den største forskjellen i landskapet på Grønland og Norge er fraværet av Golfstrømmen, som fører brearmene lenger ut mot kysten.

Sti og Varde på fjelltur

To av Sti og Vardes eventyrlystne skribenter møttes på Grønland. Artiklene du leser her i bladet diskuteres mens vi går innover nydelige fjellpartier, med gode stier og et yrende fugleliv.

Været er ualminnelig mildt under en klar blå himmel. I shorts og T-skjorte bestiger vi byfjellene rundt Nuuk, mens vi skuer rundt på en endeløs rekke av alpine tinder. Grunne fjellvann er like kjærkomne badeplasser på Grønland som i norske fjell.

Ilulissat betyr Isfjell

Isfjorden som munner ut ved byen Ilulissat på nordvestkysten er opptatt på UNESCOs liste over verneverdig naturarv. Fjorden

er fylt opp med isfjell som driver ut mot havet. Isfjellene driver nordover og over til Canada, før de følger havstrømmen langs Amerikakysten sørover til Titanics hvilested. Ilulissat har derfor æren av å ha senket den usenkelige Titanic.

Hvalens kostvaner

Inuittene lærte oss å padle. Kajakken er det ideelle fremkomstmidlet på oppdagelsesferd langs Vestlandskysten, på Grønland som i Norge.

Når jeg glir gjennom vannet mellom isfjell store som boligblokker, ser jeg to hvaler som leker 50 meter foran kajakken. En 10 meter lang pukkelhval sender sin geysir av utpust ti meter til væres, før den dykker ned, bare 20 meter foran baugen på kajakken min. Jeg padler ut til siden så det fosser i åretakene. Bibelhistorien om Jona som ble slukt av hvalen gir meg vonde assosiasjoner. Men heldigvis, hvalen valgte seg en fiskestim til middag fremfor en villfaren bergenser.

Under midnattssolen

Magien vi opplever er de lyse sommernettene og isfjellene som flyter ut i fjordene.

Selen, hvalen, polarreven og isbjørnen har funnet sin Edens hage på Grønland, etter at de lærte å leve i den ekstreme kulden. Isbjørnen er nok en sjeldnere gjest her enn på Svalbard, men skytevåpen anbefales å ha i bagasjen.

Klimaforskning under hvite seil

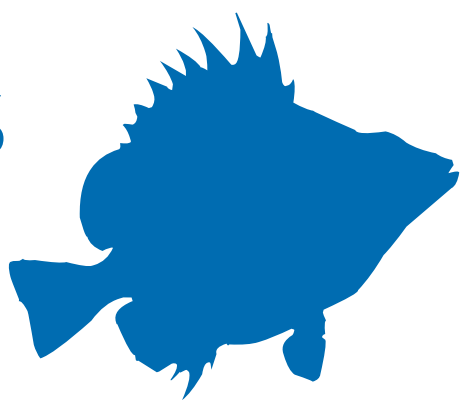
Den tredje bergenseren som møter Sti & Varde i hovedstaden Nuuk, er Statsraad Lehmkuhl. Hun er på jordomseiling med forskningstoktet One Ocean der Sti & Vardes André nå mønster på. Den fjerde bergenseren er Turlagets aktive turleder og brefører Lars Robert Hole. Han deltar i prosjektet som meteorolog og klimaforsker. Vi får dermed delta på en konferanse om klimaforskning som Statsraaden arrangerer, før skuten seiler videre opp i isødet.

En trøstende tanke når jeg må forlate dette magiske landet, er breene i Vest-Norge som roper på meg hjemme.

Ord og bilder av Thorbjørn Kaland

Henry Hagelins FISKETIPS

Han har fisket ved Rongevær i flere tiår. Nå deler Henry Hagelin sine beste fiskeplasser med Sti og Varde's lesere.

– Hagelin? Som i Søstrene Hagelins fiskekaker?
– Ja, det stemmer. Jeg er faktisk i slekt med dem som driver den berømte fiskebutikken Søstrene Hagelin i Bergen, svarer Henry Hagelin. Han deler livet sitt mellom Sotra og Rongevær. Fritiden går med til det han liker aller best: å pilke i havgapet.
– Ja, disse øyene rundt Rongevær kysthytte kjenner jeg godt. Her er det mange gode fiskeplasser, sier han og peker utover øyriket.

Fiskestenger, sluker og håv lempes over i båten. Allerede svømmer det en fin torsk i stampen.

– Den dro jeg opp i morges, forteller Hagelin og drar i startsnoren. Et par minutter senere stanser båten ved det som ser ut som et helt alminnelig sund i skjærgården. For Henry er det en gullgruve. Stedet ligger ikke langt fra Rongevær kysthytte.
– Vi kan prøve her, sier han.

Henry hiver på en av sine egenproduserte pilker, Kongepilken, som han lager ute på Sotra.
– Denne fisker godt, så vi får se ... sier han og lar pilken treffe bunnen.

Henrys metode

Henry pilker halvannen meter over bunnen – det er der torsken står.
– Det går an å få mye annen fisk her enn torsk også. Lyr, sei, hyse ... Jeg har også fått fin breiflabb her, og for noen år siden en Sankt Petersfisk på 2,7 kilo. Det er norgesrekord, smiler Henry.

Tilsynelatende formålsløst hever og senker han fiskestangen. Det virker ikke som det er en særlig strategi bak bevegelsene, men – bam! – plutselig skjer det! En fisk har bitt på pilken. Henry haler inn. Det er ikke noe monsterfisk denne gangen, men en liten lyr.

– Vi tar den. Det er god stekefisk, smiler Henry og kaster uti igjen.
Det er en ro i måten han fisker på – ikke jag, ikke konkurranse, bare en slags avdempet overbevisning om at naturen gir, hvis du bare er tålmodig nok. Og når den ikke gir, så flytter du deg ti meter.
– Hvis du ikke får noe på 10–15 minutter, så prøv et nytt sted. Men ikke beveg deg langt unna – ti meter holder. Det gjelder å treffe fisken akkurat der den er, sier Henry og flytter båten noen meter bortover. Han liker å fiske på alt fra 15 til 50 meters dyp. Torsken pleier å stå på grunnene, hvor det er mest mat å få tak i. Kanskje det er her torsken er nå?

Og joda – bam! – igjen biter det på Kongepilken, og denne gangen bøyer stangen seg som en banan!

– Denne er større! sier Henry og tar spenntak. – Det der er en torsk! Jeg kjenner det på nappingen. Han haler taktfast og rolig inn, og nede i dypet glinser det plutselig noe gullaktig, stort ... joda, det er en torsk! En riktig fin torsk!
– Frem med håven, sier Henry – og ikke lenge etter ligger torsken trygt oppe i båten.
– Herlig! Dette er en fin torsk! smiler han.

Mange fiskeplasser rundt Rongevær kysthytte

I løpet av dagen viser Henry frem en rekke ulike fiskeplasser, de aller fleste i roavstand fra Rongevær kysthytte. Det er stort sett på grunner, rundt nes, eller ved bergvegger at fisket er best.
– Fisk gjerne når det flør, for da biter det best – eller akkurat når det snur fra flo til fjære, tipser Henry. – Og pass opp for nordavinden. Når det er nordavind, er det ikke like bra bitt, er min erfaring.

Noen timer senere er stampen fylt med torsk, lyr og småsei. Båten vender baugen tilbake til Rongevær kysthytte.
– Rongevær er et eldorado for alle som liker å fiske, sier Henry – og det er vanskelig å være uenig.

FISKETIPS FOR SJØFISKE

- Tidlig morgen og sen kveld er gjerne de mest produktive periodene for sjøfiske, særlig rundt soloppgang og solnedgang når fisken er mest aktiv.
- Tidevannet spiller en viktig rolle: både stigende og fallende sjø kan gi økt bevegelse i vannmassene og mer aktiv fisk.
- Velg gjerne fiskeplasser med variert bunn – områder med stein, tang og brådypt vann tiltrekker seg mange arter.
- På Vestlandet kan du få torsk og sei hele året, spesielt i de kaldere månedene. Lyren holder seg ofte nær bergvegger og kaier med vegetasjon.
- Om sommeren kommer makrellen inn i fjordene i store stimer og jakter gjerne i

- overflaten. Den egner seg både som matfisk og som agn.
- Til landfiske er en haspelstang på 9–10 fot med kastevekt 20–60 gram ideell. Ved båtfiske kan du bruke tyngre utstyr for dypt vann og større fisk.
- Følg regler for minstemål og fredning – se fiskeridir.no for oppdatert info. Alt fritidsfiske bør foregå bærekraftig og med hensyn til dyrevelferd.
- Husk sikkerhet: bruk alltid redningsvest ved båtfiske og på eksponerte svaberg. Vær obs på raske værskifter – vestlandsværet kan endre seg brått.
- Unngå å forstyrre hekkende sjøfugl, og ta med alt avfall hjem.

Laurdag 16. august arrangerte Voss Utferdslag "Vossamarsjen" over Gråsida, og tradisjon tru vart det god stemning, natur- og turglede, servering av mat og drikke, heiarop, meistring og flotte premiar trekt på startnummer.

Vergudane baud på opplett og småkjølig turvêr, likevel gjekk 137 små og store den 20 km lange marsjen over Gråsida. På Torfinnsheim stod representantar frå Voss Sparebank klare med lefser, kaffi og saft til alle. Turdeltakarane møtte på blide frivillige som delte ut twist og spekemat på Dalsgrovi, Timaglaset, Gråsidetoppen og Roset. I målgang på Gjelle fekk alle eplemost frå Finnegarden, bollar frå Vossabakst og nokre heldige turdeltakarar fekk med seg flotte trekkepremiar heimatt.

Ei gruppe på tretti sprekingar starta heilt til slutt og dei sprang over heile det flotte høgfjellsplatået saman med Voss Utferdslag sine springeambassadørar.

For dei aller minste arrangerte Borna sitt Turlag "Minimarsjen" - ein fellestur på den T-merka stien frå Hodnaberg til Torfinnsheim. På stien var det sett opp naturpostar og ved Torfinnsheim stod sjølvaste Turbo og tok imot alle borna. Alle borna som deltok fekk ein drikkekopp frå Voss Sparebank, samt fjellpass og diplom. Om lag 80 born og vaksne var med på Minimarsjen.

Vossamarsjen krev ein stor innsats for alle dei frivillige so har stått på frå morgon til kveld.

SJØRØVERTOKT MED MATHILDE

Den gamle og kjære seglskuta Mathilde hadde med seg familiar frå Voss Utferdslag på tokt den 30. august. Dei 150 plassane vart rive bort raskt på den populære turen.

Om bord fekk små og store deltakarar verta kjent livet om bord i ei skute, og kva ein må kunne for å navigere og heisa segl på sjøen.

Overnatting i Konglen

Opplev den magiske stemningen midt mellom tretoppene på Fløyen

fløyen.no

Nær der du er

Vi er stolt hovedsponsor for Bergen og Hordaland Turlag og ønsker alle en god tur over fjell og vidde.

Lurer du på noe om lån, forsikring eller sparing så avtal gjerne et møte med oss.

BJØRN WEST MARSJEN

– i historiske fotspor i Matrefjella/Stølsheimen

Friluftsliv og krigshistorie i same løype

Bjørn West marsjen kombinerar storslått vestlandsnatur med dramatisk krigshistorie. I år gjekk turen 24. august – for 43. gong. Marsjen har fått namnet sitt etter den vidgjetne motstandsgruppa Bjørn West, som heldt til i desse ville fjellområda under siste del av 2. verdskrigen. I okkupert Noreg vart det bygd opp ein militærbase her med 259 mann, der alle forsyningar skulle koma sjø- og luftvegen frå England og Shetland.

Då resten av Noreg førebudde seg på at krigen snart var slutt, starta dramatikken i Matrefjella. Meir enn 600 tyske soldatar gjekk til angrep på basen. Mellom 28. april og 3. mai 1945 var det harde kampar mellom Bjørn West og den tyske okkupasjonshæren. Det siste slaget i 2. verdskrigen i Noreg fann stad her – på Klavefjellet 3. mai 1945.

Seks Bjørn West-soldatar vart drepne. I tillegg vart den 76 år gamle fjellbonden på Stordalen Fjellstove brutalt drepne. Husa vart brende, og alle husdyr skotne – alt fordi Bjørn West hadde lagt hovudkvarteret til heimen deira. På tysk

side vart 33 soldatar drepne i kampane på Litle Matrestølen, i Kringlebotn og i Stordalen.

Turløype med historie under føtene

Går du den lange løypa vil du passera tett på alle desse stadane. Traseen går bokstaveleg tala i Bjørn West sine fotspor heile vegen. I dag er området like godt kjent som eit fantastisk turområde, både sommar og vinter. Stordalen Fjellstove er knytt til Turlaget sitt omfattande løypenett i Stølsheimen. Her kan du gå uforstyrra vidare til Vikafjellet, Voss eller Modalen/Eksingedalen.

Bjørn West-marsjen har blitt arrangert kvart år sidan 1983, og har på det meste samla nesten 1000 deltakarar. Du kan velja mellom lang (15 km) og kort (6 km) løype – begge med mål ved historiske Stordalen Fjellstove. Arrangementet vart avslutta med ei høgtideleg minneseremoni ved minnesteinen på fjellstova.

Tekst: Arnold Matre

Foto: Bjørn West Muséet

40 år og like sprek

Det var i 1985 at lektor Gustav Mæland gikk av med pensjon og ønsket å videreføre turledergjeringen sammen med andre pensjonister. Han kontaktet meg – den gang sivilarbeider hos Bergen Turlag – og vi planla et turprogram med formiddagstur for pensjonister hver onsdag kl. 10. En pressemelding ble trykket i Bergens Tidende, og turleder Mæland møtte spent opp ved Fløibanestasjonen.

Én enslig turdeltaker stilte – og de fikk en fin tur i solskinn til Rundemanen. Men den lave deltakelsen tok ikke motet fra Mæland. Ny pressemelding ble sendt ut, og neste onsdag møtte åtte deltakere.

På kort tid tok det hele av og utviklet seg til rene folkevandringer. En buss ble leid inn til turer til Gullfjellet og andre fjell. Etter hvert måtte det bestilles flere busser for å få alle de spreke pensjonistene med på tur.

Bergen på dette området.

Men pensjonistene blir eldre, og ikke alle holder samme form som de nybakte pensjonistene. Derfor ble det etter hvert lagt opp til parallelle turer med ulik lengde og fysiske krav. Samtidig er ikke alle i målgruppen nødvendigvis pensjonister, og navnet ble derfor endret til Seniorgruppen.

I dag er Seniorgruppen i Bergen en livskraftig folkebevegelse, med avleggere over hele landet. Gruppen bidrar aktivt til å styrke den norske folkehelsen – og til å holde tusenvis av seniorer i bevegelse og fellesskap. Bergen og Hordaland Turlag gratulerer Seniorgruppen med 40-årsjubileet – og ønsker sprekingene god tur videre!

Tekst: Thorbjørn Kaland

Foto:André Marton Pedersen

Foto:André Marton Pedersen

KOR E MENNENE HEN?

Hele 31 damer og kun 8 menn med på fellestur - nå vil Seniorgruppen i Bergen øke potensen!

Kom ut av «mancaven»

– Hvor er mennene? Det er jo noen her, men det er alltid mange flere damer, sier

Berit Moldesæter og kikker seg rundt. Hun er på tur til Fjell festning med Seniorgruppen i Bergen, og har sett seg lei av at det er altfor få menn med på turene deres.

– Kanskje mennene er i garasjen eller i hagen? Eller kanskje de har en «mancave» de ikke kommer seg ut fra?

Berit stopper opp.

– Vi biter jo ikke. Vi er hyggelige, vennlige og utadvendte, smiler hun. Bakfra kommer flere i turfølget og stemmer i.

– Vi savner mannfolkene! Vi er jo ti ganger så mange kvinner som menn på turene, så dere er hjertelig velkomne, alle menn! Vi blir så glade når vi ser dere, smiler turdeltager Anna Karin Stensnes.

Sitter dere bare foran TV´n?

Jan Mathiesen er turleder. Han har også lagt merke til at det stort sett er damer som kommer på turene.

– Det er synd det er såpass få mannfolk med. Det er mange menn som er alene, og da finnes en mulighet her for at de kan komme seg ut og treffe andre, sier Jan. Han vet ikke helt hvorfor det er så få menn med på seniorturene.

– Kanskje de føler de må være ekstra spreke for å være med på tur? Eller de føler de må kjenne noen? Da jeg begynte å gå med Seniorgruppen følte jeg med inkludert allerede på første turen. Det var rett og slett gøy å gå, forteller Jan.

Nedgang i antall deltagere

Lasse Skeie har gått med seniorgruppen i over 10 år. Han trives godt med alle damene.

– Jeg synes det er veldig kjekt. Mange hyggelige damer å gå på tur med, smiler Lasse.

De siste årene har han registrert at det er færre deltagere på seniorturene.

– I 2024 hadde vi kun 2800 deltagere, normalt sett har vi hatt nærmere 4000 deltagere i året, forteller Lasse. Han sier det alltid har vært lite mannfolk.

– Jeg har ikke noe godt svar på hvorfor. Om de sitter hjemme eller går tur for seg selv, vet jeg ikke.

Turleder Jan er klar i sin oppfordring til alle menn.

– Kom dere ut, hold dere frisk og sørg for å få potensen opp! avslutter Jan Mathiesen.

– Dere vil bli tatt veldig godt imot! smiler Berit.

Tekst og foto: André Marton Pedersen

STEINAR JOHAN OLSEN – en bauta i norsk friluftsliv

Tidligere styreleder og æresmedlem i Turlaget, Steinar Johan Olsen, brukte sin store arbeidskapasitet på friluftslivet – både for Bergen og Hordaland Turlag og for DNT. Da han som styreleder var med på å vedta nye hyttebygg, dro han selv til fjells med venner for å grave ut tomten til de nye hyttene. Og han kom tilbake for å legge torv på taket.

Da Turlaget overtok Træet gård, lokaliserte han en eldre bygningsarbeider på Osterøy som kunne lære oss kunsten å flette grindvegger. Steinar samlet da et arbeidslag for å felle einer og flette grindvegg på uthuset – i tråd med lokal byggeskikk.

Som bygningsingeniør med et stort nettverk i bransjen hadde Steinar viktige ressurser å tilføre Turlaget i både byggeprosjekter og restaureringsoppgaver. Han var en mester i å finne praktiske løsninger i den stadig voksende hytteparken. Steinar var også en dyktig organisasjonsbygger, med klare visjoner for hvordan Turlaget skulle møte nye tider.

Han tok blant annet initiativ til å samle alle lokallag og undergrupper til det som ble de tradisjonsrike fellesmøtene. Opprinnelig ble disse holdt på fjellhyttene, men etter hvert som lokallagene vokste, ble hyttene for små. Steinar var alltid med – med kloke, reflekterte innlegg og et smittende festhumør til langt på natt.

Historiebevisst og handlingskraftig
Turlagets historie ble skrevet i to bind på initiativ fra Steinar. Han fikk samlet en redaksjonskomité som sammen nøstet opp lagets 120 år lange historie. Deretter engasjerte han tre historieprofessorer til å skrive det første bindet. Han sørget også for å skaffe sponsormidler, slik at historieverket kunne deles ut gratis til alle medlemmer.

Et høydepunkt var at han fikk med 100 år gamle Einar Stigler – mannen som i 1946 samlet de tre foreningene til det som ble Bergen Turlag. Stigler, som var Turlagets første formann, ble en verdifull primærkilde til historien – og var til stede under boklanseringen på Fløyen.

Tindebestiger med turhumør
Steinar var det blide og rause samlingspunktet, med et endeløst oppkomme av turforslag til ukjente fjell. Han hadde imponerende stålkondis da han besteg tindene – ofte med en farlig tung sekk.

Steinar Olsen ble utnevnt til æresmedlem i Bergen og Hordaland Turlag i Håkonshallen, under lagets 120-årsjubileum i 2010. Han forlot oss i vår etter kort tids sykdom, nær 79 år gammel.

Vi er mange som vil kjenne på savnet – og kjenne nærheten til Steinar i minnene og på turene vi nå må gå uten ham.

Thorbjørn Kaland

EI LITA GLADHISTORIE FRÅ VENDING

Som frivillig i Røde Kors fekk eg laurdag kveld melding om at det var ei dame med dårleg fot (avrive leddband?) på Vending, og at me måtte inn å hjelpe ho ut på søndag. Ho hadde det godt og varmt på Vending så det var ikkje eit hasteoppdrag, men ho måtte ha hjelp. Me stilte mannsterke for å trille ho ut på hjulbære, men hadde også med ATV så me kunne køyre vegen inn langs vatnet.

Sjåføren er av den motorglade typen og ville no prøve seg litt lengre. Det bar rett over elva og så peikte eg han opp langs skitraseen medan me gjekk langs sommarstien. Han kom seg opp lia like fort som oss og ville prøve seg litt lengre. Og litt lengre... og gav seg ikkje før han var framme på Vending. Då vart returen med den skadde enkel, men det vart nok litt skrik og hyl på returen, ikkje på grunn av smerte, men nervepirrande køyring.

Etter kvart fortalde ho at ho var nyforlova. Dei hadde gått frå Småbrekke til Gullhorgabu dagen før i øs pøs regn og under Jervenduken hadde han gått ned på kne ved Runesteinen fridd. Så tross alt hadde dei ei vellukka helg.

2025 ER FRILUFTSLIVETS ÅR

Dette feires over det hele land med masse spennende! Lars Monsen kommer til Bergen, "Mina og meg" kommer til Samnanger med foredrag og det blir Fjellfest på Skavlabu for å nevne noe. Ellers oppfordres det til å prøve ut noe du ikke har prøvd før i friluftslivet. Tirdligere i år gikk noen på ski fra Åsane til kontoret i Marken, finnes det andre morsomme måter å komme seg til jobb på? La oss prøve!

PRISDRYSS UNDER DNTS LANDSMØTE

Vi gratulerer Gerda Øen og Børge Brundtland med to høythengende priser under DNTs landsmøte i Stavanger i juni.

Gerda Øen fra Stord–Fitjar Turlag ble tildelt DNTs Dugnadspris, som gis til personer som har utmerket seg med sitt engasjement og innsats for DNT. Gerda ble styreleder i Stord–Fitjar Turlag i 2014 og hadde vervet frem til 2023. Hun sitter fortsatt i styret med ansvar for drift av hytter, gapahuker og mer.

Det ble et rørende øyeblikk for hele den fullsatte salen da Gerda gikk opp på scenen for å motta prisen. Hun var tydelig beveget, og fanget publikum med sitt brennende engasjement for friluftslivet og for kommende generasjoner turfolk.

Børge Brundtland fra Nordhordland Turlag mottok DNTs Hedersknapp. Han har vært frivillig innen en rekke felt i Bergen og Hordaland Turlag i rundt 20 år. Børge har bidratt både i felt og i styrende organer, og har sittet i landsstyret. Han har også vært styreleder i både Bergen og Hordaland Turlag og i Nordhordland Turlag. Også han var tydelig rørt under prisutdelingen.

For Bergen og Hordaland Turlag var dette en stor dag. Vi er stolte av både Gerda og Børge – og av alle de andre frivillige som står på, inviterer med på tur, vedlikeholder stier og hytter, sitter i styret og på hver sin måte bidrar til at Bergen og Hordaland Turlag er det vi er.

Tusen, tusen takk til dere alle.

NÅ BLIR DET FLERE Turer FOR UNGE VOKSNE!

Er du mellom 25 og 35-ish, og vil gå på tur med andre kjekke fjellfolk? Denne høsten setter våre turledere opp flere turer for unge voksne og vi vil ha deg med. Følg med i vår aktivitetskalender og finn turen som passer for deg.

BARNAS TURLAG
 Vi elsker friluftslivet og vil gjerne ha deg med!

NOE AV DET VI FINNER PÅ:
SNORKLING I MØRKET
 Spøkelses-hytte-tur på Osterøy
 Eller hengekøye-festival i høst
TURBOKLUBB for de minste
BABYSPRELL - UTEMATKURS
 Sove i snøhule
KLATRING - Coasteering
OG MYE MYE MER!

FOR ALLE!

DNT UNG

Liker du klatring? Vi klatrer fast hver uke!
 Digger du action? Det har vi mye av!

DNT TILRETTELAGT

Naturopplevelser for livet
DNT tilrettelagt jobber for å gjøre friluftslivet tilgjengelig for mennesker med funksjonsnedsettelse. Vi arrangerer aktiviteter som er tilrettelagt for deg som trenger litt ekstra hjelp for å komme deg ut på tur. Vi inviterer til både søndagsturer, friluftskvelder og hytteturer. Velkommen til et sosialt fellesskap ute i naturen!

TIL TOPPS BERGEN

Friluftsliv + språktrening = sant
Dette er turgruppen som passer for deg som vil gå på tur samtidig som du øver på å snakke norsk og blir kjent med nye mennesker. Sammen med andre kan du bli med til nye turmål i Bergen og omegn. Alle turene ledes av trygge og hyggelige turledere. Tilbudet er gratis.

AKTIV TIL 100

God trim i godt lag!
Aktiv til 100 vektlegger det enkle, men viktige: fysisk aktivitet, naturopplevelser og et inkluderende fellesskap. Turene går på dagtid med fast oppmøtetid og -sted, og de er tilpasset slik at alle som ønsker det, kan være med. Her får du mosjon og lokalkunnskap, samtidig som du deler opplevelsene med fine folk. Det beste av alt? Turene er helt gratis!

DNT NÆRTUR BERGEN

Hverdagseventyr for voksne
Turene passer for voksne som ønsker å dele naturopplevelser med andre, bli kjent med nye turområder, eller ønsker å bli i bedre form. Det er gratis å delta, og turene ledes alltid av erfarne og hyggelige turledere. Bli med oss på nye tureventyr!

SENIOR

Utforsk naturen med oss!
Dette er en turgruppe for deg over 60 år. Året rundt inviteres du med på varierte og hyggelige fellesturer i Byfjellene og andre naturskjønne områder. Også ute i lokallagene våre er det en rekke senioraktiviteter. Finn tilbudet som passer for deg i aktivitetskalenderen vår på nettside.

VOKSNE

Vil du være med på en av våre fellesturer?

FJELLSPORT

Noen av våre kommende turer:

★ Vinterfjellklatring i Hurrungane
14.-16. november

★ Kvessing av skiformen
5. desember

★ Førjulstur til Demmevasshytta
6. desember

INKLUDERENDE FRILUFTSLIV

17 LOKALLAG

Bergen og Hordaland Turlag har 17 lokallag. Dette gir et stort mangfold av turer, kurs og aktiviteter, tilpasset lokale forhold og interesser. Her finner du alt fra harmoniske familieturer i skog og mark til krevende fjellklatring eller kajakkpadling i skjærgården.

Med 17 lokallag finnes det alltid et tilbud i nærheten av deg, enten du bor i by eller på landet. Dette gir deg muligheten til å utforske nye steder og oppleve naturen på en trygg og sosial måte.

Vi tilbyr utendørs aktiviteter året rundt for alle aldersgrupper, og overnatting på våre turistforeningshytter i Bergsdalen, Stølsheimen, Hardangervidda, Loen og Folgefonna. Vi jobber for et enkelt og naturvennlig friluftsliv og at flest mulig skal få gode naturopplevelser.

Med over 2500 turer og kurs i året håper vi du finner noe som passer for deg.

ASKØY TURLAG

AUSTEVOLL TURLAG

BØMLO TURLAG

EIDFJORD TURLAG

FUSA TURLAG

KVAM TURLAG

KVINNHERAD TURLAG

NORDHORDLAND TURLAG

ODDA/ULLENSVANG TURLAG

TYSNES TURLAG

SAMNANGER TURLAG

STORD-FITJAR TURLAG

DNT ØYGARDEN

ULVIK TURLAG

VAKSDAL TURLAG

OS TURLAG

PLATOU

15%

Medlemsfordel - også i Platou Nettbutikk

Bruk rabattkode **Turlaget2025** (gyldig ut 31.12.2025). Legg igjen ditt medlemsnummer i kommentarfeltet på ordren. Gjelder kun ordinære varer. Ikke tilbud, Platou-priser, pakkepriser og kajakk.

www.platousport.com

